

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta (HE 103/2024 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- hallintovaliokunta HaVL 17/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jussi Kauppila, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Lotta Mattsson, valtiovarainministeriö
- lääkintöneuvos Mikko Paunio, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- asiakkuuspäällikkö Joel Laakso, Maakuntien tilakeskus Oy
- toimitusjohtaja Mia Nores, Kierrätysteollisuus ry
- lakimies Klaus Kähäri, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- toiminnanjohtaja Lasse Kontiola, SKAL Ympäristöyritykset ry
- lakimies Matias Penttilä, Suomen Kiertovoima ry - KIVO
- erityisasiantuntija Tuulia Innala, Suomen Kuntaliitto
- yhteiskuntasuhdejohtaja Jorma Mikkonen, Lassila & Tikanoja Oyj

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen ympäristökeskus
- Hyvinvointiala HALI ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Punkaharjun Kuljetus Muhonen Oy

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia.

Esityksen mukaan jätteen haltija vastaisi jatkossa asumista ja sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tarjoavien toimipaikkojen ja laitosasumisen yhteydessä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Kunnan vastuu asumisen jätteistä rajattaisiin pääosin kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen.

Lisäksi annettaisiin EU:n akkuja ja paristoja sekä jätteakkuja ja -paristoja koskevaa asetusta täydentävät säännökset akkujen ja paristojen markkinavalvontaviranomaisesta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksen tavoitteena on rajata kunnan vastuuta yhdyskuntajätehuollosta siten, että kunta vastaa jatkossa pääasiassa kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvän jätteen jätehuollosta. Jätteen haltija vastaa ehdotuksen mukaan asumista ja sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja (sote-palveluja) tarjoavien toimipaikkojen ja laitosasumisen yhteydessä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Esityksen tavoitteena on tarkentaa ja selkeyttää kunnan ja jätteen haltijan välistä vastuunjakoja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoissa ja laitotasumisessa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisessä. Hallituksen esitys sisältää myös EU:n ns. akkuasetusta täydentävät säännökset akkujen ja paristojen markkinavalvontaviranomaisesta. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna seuraavin huomautuksin.

Kunnan jätehuoltovastuun rajaaminen

Hyvinvointialueiden on viimeistään vuoden 2026 alusta järjestettävä niiden kiinteistöjen jätehuolto, joiden toiminnot siirtyivät sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kunnilta hyvinvointialueille. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hyvinvointialueiden on tehtävä jätehuollon kilpailutukset viimeistään vuoden 2025 alussa. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että vastuunjako jätteen haltijan ja kunnan välillä on sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yritysten keskuudessa ollut niin epäselvä, ettei sen selventäminen onnistu ohjeistuksella, vaan lain muuttaminen on tarpeen. Vastuunjaon selventäminen on tärkeää, jotta hyvinvointialueet tietävät jätehuollon kilpailutusta tehdessään, mitkä kiinteistöistä kuuluvat kilpailutuksen piiriin. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on rajata kunnan vastuuta ja samalla avata jätehuolto-markkinaa yksityiselle palvelutuotannolle, joten vastuunjako selvennetään hallitusohjelman mukaisesti tavalla, joka vähentää kunnan vastuuta jätehuollosta.

Kunnan ja jätteen haltijan välisen vastuunjaon epäselvyys koskee etenkin niitä yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien toimipaikkoja, joihin sisältyy asumista ja joissa syntyy asumisen jätettä. Esityksessä ehdotetaan, että kunnan järjestämisvastuusta rajataan pois

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yritysten ja hyvinvointialueiden toimipaikoissa syntyvän jätteen jätehuolto riippumatta siitä, mikä on asumisen ja siihen liitettyjen erilaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen keskinäinen painoarvo toimipaikan palvelukokonaisuudessa. Myös vankilat, puolustusvoimien varuskuntien asuinkasarmit ja muu vastaava laitosasuminen rajataan kuntavastuun ulkopuolelle. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että kunnan vastuulta pois siirtyvän jätteen määrä on noin prosentti yhdyskuntajätteestä (29 000 tonnia vuodessa).

Valiokunta katsoo, että ehdotettu kunnan vastuun rajaaminen mahdollistaa tässä tarkoitetuille jätteen haltijoille, eli hyvinvointialueille ja sote-alan yrityksille jätehuollon järjestämisen yhtenä kokonaisuutena, mikä yksinkertaistaa ja tehostaa jätehuoltojärjestelyjä kiinteistöllä sekä helpottaa muun ohella jätehuollon raportoinnin ja seurannan järjestämistä. Tämä on selkeä parannus verrattuna nykytilaan, jossa asumisessa syntyväksi luokiteltu jäte on kunnan järjestämisvastuulla, mutta muiden jätteiden jätehuolto on jätteen haltijan vastuulla. Kokonaisuutena tarkastellen ehdotus siten selkeyttää kunnan ja jätteen haltijan välistä vastuunjakoa verrattuna nykytilaan, siirtäessään sote-toimipaikkojen jätehuollon pois kuntavastuulta riippumatta sote-palvelun laadusta ja laajuudesta. Ehdotus on ajankohtainen ja tarpeellinen hyvinvointialueuudistuksen vuoksi, mutta toisaalta muutos on vähäinen kohdistuessaan vain yhteen prosenttiin yhdyskuntajätettä. Samasta syystä myös muutoksen markkinoita avaava vaikutus on vähäinen; liiketoiminnan volyyminillä mitattuna noin 8 milj. euroa vuodessa. Muutoksen markkinoita avaavaa vaikutusta pienentää lisäksi se, että myös kunnan järjestämä jätehuolto perustuu tällä hetkelläkin pääasiassa yritysten järjestämiin palveluihin, vaikka kilpailutuksen järjestää kunta.

Kunnan vastuun jätehuollosta arvioidaan vastaavasti siis supistuvan vain vähäisessä määrin. Pienemmällä paikkakunnilla tai syrjäseuduilla ei välttämättä ole tarjolla kattavia yksityisiä jätehuoltopalveluja. Tällaisessa markkinapuutetilanteessa hyvinvointialue (sote-toimipaikat) joutuvat todennäköisesti kuitenkin jossain määrin turvautumaan kunnan jätehuoltopalveluihin jätelain 33 §:ssä tarkoitetun kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun järjestämisvastuun (TSV) perusteella. Hyvinvointialueen on kuitenkin ensisijaisesti hankittava palvelu markkinoilta ja läpikäytävä jätelain 33 §:ssä kuvattu menettely ennen kuin se voi sopia kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta.

Vaikutukset kierrätystavoitteiden saavuttamiseen

Valiokunta toteaa, että vastuunjaon muutoksella ei arvioida olevan suoria ympäristövaikutuksia, eikä vaikutuksia kierrätykseen. Myös esityksen välilliset ympäristövaikutukset on arvioitu erittäin vähäisiksi, koska muutos kohdistuu vain yhteen prosenttiin yhdyskuntajätteestä. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä yleisellä tasolla sitä, että toimia kierrätysasteen nostamiseksi tarvitaan, sillä nykytilanteessa EU-lainsäädäntöön perustuvia vaatimuksia ei olla saavuttamassa.

Kunnan vastuuta on rajattu asteittain vuodesta 1999 alkaen, jota ennen kunta oli täysimääräisesti vastuussa yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Kunnan vastuulla on nykyisin enää noin 60 prosenttia yhdyskuntajätteestä. Vastuunjaon muutosten vaikutuksesta ympäristöön ja kierrätykseen ei ole yhtenevää näkemystä. Toiset katsovat kunnan vastuun rajaamisen heikentävän jätehuollon tasoa ja laskevan kierrätystä, kun kunnan valvonta samalla tältä osin heikkenee. Toiset korostavat, että yritysten halu toimia vastuullisesti lisää jätehuoltopalveluja tuottavien yritysten mahdollisuuksia tarjota kunnan jätehuoltoon verrattuna monipuolisempia ja yksittäisille jätteenhaltijoille räätälöi-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

tyjä jätehuoltopalveluita, joissa erilliskeräys- ja kierrätysaste on nykyistä korkeampi. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että hyvinvointialueet kilpailuttavat jätehuoltopalvelunsa julkisina hankintoina. Hankintojen tekemistä ohjaavat yleensä hankintastrategiat, joissa on aikaisempaa enemmän ympäristöpainotuksia. Näiden huomioon ottaminen voi johtaa kunnan tarjoaman jätehuollon perustasoa ja kierrätysmahdollisuuksia parempaan lopputulokseen.

Jätteenkuljetuksen aiheuttamien päästöjen arviointi sen perusteella, onko kuljetustyön kilpailuttajana hyvinvointialue vai kunta, on todettu lähes mahdottomaksi. Merkitystä voi olla sillä, kumpi huolehtii alueellisesti laajemmin kuljetusten kilpailuttamisesta: mitä laajempi alue on yhden kuljetusyrityksen hoidettavana, sitä helpompi on optimoida kuljetustoiminta siten, että turhaa ajoa tulee mahdollisimman vähän. Merkitystä on kuitenkin myös mahdollisella vähäpäästöisen kuljetuskaluston suosimisella, mikä voi vähentää kuljetusten kasvihuonekaasupäästöjä merkittävästi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan jätelain 32 §:n 1 momentin 3 kohdan teknisluonteista muuttamista siten, että siinä viitataan liikehuoneistossa syntyvään yhdyskuntajätteeseen, jonka keräämisestä kiinteistöllä yhdessä kotitalousjätteiden kanssa liikehuoneiston haltija ja kiinteistön haltija ovat sopineet. Säännöksen 3 kohdan jätteillä tarkoitetaan käytännössä kivijalkayrityksen liittymistä kunnan jätehuoltoon, joka on järkevää silloin, kun kiinteistöllä ei ole tilaa järjestää yritykselle erillistä jätehuoltoa. Valiokunta korostaa, että tarkennetulla muotoilulla ei tavoitella oikeustilan muuttamista, joten tulkinta säilyy ennallaan, eikä nykyisiä jätehuoltoa koskevia sopimuksia tai järjestelyitä tarvitse miltään osin muuttaa tai uudistaa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Siirtymäsäännös. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain (616/2021) mukaisesti siirtymävaiheessa kuntien vuokratiloja käyttävien hyvinvointialueiden ei ole tarvinnut kilpailuttaa jätehuoltoa mainituilla toimipaikoilla, vaan ne voivat jatkaa kunnan järjestämän jätehuollon piirissä. Ennen siirtymäajan päättymistä kunnalla on lainsäädäntöön perustuva velvollisuus vuokrata toimitilat hyvinvointialueelle ja sisällyttää vuokrapalveluun toimitiloissa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Siirtymäajan päätyttyä kunnan lakisääteinen velvollisuus vuokrata tiloja ja tarjota jätehuoltopalvelua lakkaa ja siirtyy osaksi kunnan markkinaehtoista toimintaa.

Jätelain 32 a §:n mukaan kunnan on järjestettävä hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) tarkoitetun hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto 31 päivään joulukuuta 2025 saakka. Tästä poiketen hyvinvointialue ja hyvinvointiyhtymä saavat järjestää mainitun yhdyskuntajätteen jätehuollon 28 §:n mukaisesti ilmoittamalla siitä kirjallisesti kunnalle vähintään kuusi kuukautta ennen jätehuollon järjestämisen aloittamista. Hallituksen esitykseen on sisällytetty vastaava siirtymäsäännös. Sote-alan 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja toimijoita koskeva säännös tulee voimaan 1.1.2026, mutta jätteen haltija saa kuitenkin järjestää jätehuollon ilmoittamalla siitä kirjallisesti kunnalle vähintään kuusi kuukautta ennen jätehuollon järjestämisen aloittamista. Myös hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan pitävänsä kuitenkin perusteltuna ehdotetun siirtymäsääntelyn yhdenmukaisuutta jätelain 32 a §:n hyvinvointialueuudistusta koskevan siirtymäsääntelyn kanssa. Valiokun-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

nan saaman arvion mukaan osa sote-alan toimijoista tulisi hyödyntämään ehdotettua irtisanomis- mahdollisuutta, vaikka se parhaimmillaankin aikaistaa kunnan jätehuollosta irtautumista vain puolella vuodella: jos jätteen haltija irtisanoo kunnan jätehuollon heti lain tultua voimaan 1.1.2025, vastuu siirtyy kunnalta jätteen haltijalle 1.7.2025, kun se suoraan lain perusteella siirtyy viimeistään 1.1.2026. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että kunnan vastuun lakkaamisen ajankohta jäisi irtisanomistilanteessa epäselväksi. Valiokunta pitää tarpeellisena varmistaa siirtymäsäännöksen tulkitsemisen siten, että jos jätteen haltija irtisanoo jätehuollon päättymään 6 kk:n kuluttua, myös kunnan vastuu jätehuollosta lakkaa irtisanomisajan päätyttyä. Valiokunta ehdottaa siirtymäsäännöksen muuttamista tämän selventämiseksi sisällyttämällä siihen täsmennyksen siitä, että kunnan vastuu jätehuollosta lakkaa 6 kk:n irtisanomisajan päätyttyä.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että sekä kunnan jätelaitoksen että jätteen haltijan voi olla vaikea tunnistaa kaikkia tiloja, jotka siirtyvät kunnan vastuulta jätteen haltijan vastuulle 1.1.2026. Yleinen lähtökohta on, että jokaisen toimijan on oltava tietoinen omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Valiokunta pitää kuitenkin suositeltavana, että kunnalliset jätehuoltoviranomaiset ilmoittaisivat hyvinvointialueille etukäteen, vähintään 6 kuukautta ennen, niistä kohteista, joiden osalta kunnallinen jätehuoltovastuu päättyy. Tämä parantaisi hyvinvointialueiden näkökulmasta ennakoitavuutta ja auttaisi välttämään yllättäviä tilanteita tapauksissa, joissa muiden toimijoiden osalta tapahtuu kunnallisen jätehuollon päättymiseen johtavia muutoksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että ympäristöministeriö pyrkii lain hyväksymisen jälkeen viestinnällään varmistamaan, että lain toimeenpano ja vastuiden siirtyminen sujuisi mahdollisimman hyvin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 103/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 2 §:n 5 momentti, 24 a §:n 1 momentti, 32 §:n 1 ja 2 momentti ja 86 §:n 3 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 5 momentti laissa 54/2024, 24 a §:n 1 momentti laissa 1096/2022 sekä 32 §:n 1 ja 2 momentti laissa 714/2021, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

2 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään lisäksi akuista ja paristoista ja jäteakuista ja -paristoista, direktiivin 2008/98/EY ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivin 2006/66/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2023/1542, jäljempänä *akkuasetus*, soveltamisalaan kuuluvien akkujen ja paristojen markkinavalvontaviranomaisesta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hyväksymisestä ja nimeämisestä ilmoitetuiksi laitoksiksi.

24 a §

Markkinavalvonta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo markkinavalvontaviranomaisena pakkauksia, ajoneuvoja sekä niiden materiaaleja ja osia, paristoja ja akkuja, sähkö- ja elektroniikkalaitteita sekä muita tuotteita koskevien vaatimusten ja rajoitusten noudattamista siten kuin niistä tarkemmin säädetään 5 b tai 10 §:n nojalla annetuissa valtioneuvoston asetuksissa. Lisäksi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii akkuasetuksen mukaisena markkinavalvontaviranomaisena.

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

- 1) kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvä jäte, mukaan lukien pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa eikä vankilassa, puolustusvoimien majoituskasarmissa, vastaanottokeskuksessa tai muussa vastaavassa laitosasumisessa syntyvä jäte;
- 2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;
- 3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, jonka keräämisestä kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa liikehuoneiston haltija ja kiinteistön haltija ovat sopineet;
- 4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.

Kunnan on lisäksi järjestettävä:

- 1) 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetussa toiminnassa syntyvän saostus- ja umpisäiliölaitteen jätehuolto;
- 2) 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnan vastuulle kuuluvan kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely;
- 3) maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

86 §

Virhe ja hinnanalennus

Tässä pykälässä säädetystä ei saa sopimuksin poiketa kiinteistön haltijan vahingoksi, jos kysymys on 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti kunnan vastuulla olevasta, kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvästä jätteestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 32 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2026. Jätteen haltija saa kuitenkin jo mainittua ajankohtaa aiemmin järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa tai vankilassa, puolustusvoimien asuinkasarmissa, vastaanottokeskuksessa tai muussa vastaavassa laitosasumisessa syntyvän jätteen jätehuollon tällä lailla muutettavan lain 28 §:n mukaisesti ilmoittamalla siitä kirjallisesti kunnalle vähintään kuusi kuukautta ennen jätehuollon järjestämisen aloittamista. Tällöin kunnan vastuu jätehuollon järjestämisestä lakkaa, kun jätteen haltijan järjestämä jätehuolto tämän tekemän ilmoituksen mukaisesti alkaa.

Helsingissä 27.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Mikkonen vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Marko Asell sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Pääministeri Orpon hallitus on antanut eduskunnalle esityksen HE 103/2024 laiksi jätelain muuttamisesta. Hallituksen pyrkimyksenä on hallituskauden aikana tuoda myös uusi, nykyisen jätelain korvaava esitys kiertotalouslaiksi eduskuntaan. Pidämme lähtökohtaisesti ongelmallisena ja huonosti harkittuna sitä, että hallitus on jälleen pilkkomassa yhden lakiesityksen osalta muutokset useampaan esitykseen. Tämän kaltainen esitysten pilkkominen vaikeuttaa paitsi muutosten kokonaisvaikutusten arviointia myös hankaloittaa kuntien ja kunnallisten jäteyhtiöiden toimintaa. Riskinä on, että jätehuollon kokonaisuus ei pysy toimijoille selkeänä. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin, että kuntien vastuuta jätehuollosta on muutettu toistuvasti viime vuosina, ja tämä vaikeuttaa jätehuollon kehittämistä. Me allekirjoittaneet yhdyimme esitettyyn kritiikkiin ja vaadimme jätehuollon pitkäjänteistä kehittämistä.

Hallituksen esityksessä kunnan vastuu asumisen jätteistä rajataan pääosin kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen. Lisäksi säädetään akkujen ja paristojen markkinavalvontaviranomaisesta. Muutoksen seurauksena kunnat eivät enää jatkossa vastaisi asumista ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tarjoavien toimipaikkojen sekä laitosasumisen yhdyskuntajätteiden jätehuollosta. Tämä johtaa siihen, että kunnan vastuu jätehuollosta pienenee.

Hallituksen esityksestä saa käsityksen, että hallitus ei näe ajamaansa muutosta merkitykseltään kovinkaan suureksi. Nyt käsillä oleva jätelain muutos on kuitenkin nähtävä osana sitä muutosten kokonaisuutta, joka jätelakiin on jo tehty viime vuosina ja on tekeillä nykyisen hallituksen toimesta tulevina vuosina. Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa etenkin kuntakentän edustajat ovat tuoneet esiin, että jätehuollon pitkäjänteinen kehittäminen vaarantuu jatkuvien lakimuutosten myötä. Kuntakentällä nähdään, että muutokset vaikeuttavat kunnallisen jätehuollon tavoitetta järjestää laadukkaita ja tarkoituksenmukaiset palvelut kiertotaloustavoitteet huomioiden, mikä herättää huolta.

Emme kannata hallituksen esityksen muutoksia, joilla rajataan kuntien jätehuollon järjestämisvastuuta. Katsomme, että asumisen jätehuoltovastuisiin esitettävät muutokset ovat esityksessä myös heikosti perusteltuja. Asumisen jätehuollon järjestämisen olisi järkevintä säilyä nykyisen laajuisena kokonaisuutena kunnan jätehuoltovastuulla. Kunnat ovat vastanneet jätehuoltolain voimaantulosta lähtien asumisen jätehuollon järjestämisestä osana kuntalaisten lakisääteistä palvelua. Kunnan tulee järjestää palvelunsa, kuten myös asumisen jätehuolto, mahdollisimman yhdenvertaisesti kaikille kunnan asukkaille. Hallituksen lakimuutoksen seurauksena osa kunnan asukkaista rajattaisiin asuinpaikan perusteella kunnallisen jätehuollon palveluiden ulkopuolelle. Jatkossa jätehuollon järjestäjä riippuu asumisen muodosta: kotitaloudet ovat kunnan julkisen ja jätemaksuilla rahoitetun jätehuollon piirissä, sote-toimipaikoissa asuvat ovat markkinaehtoisesti järjestetyn jätehuollon piirissä. Kunnan asukkaat eivät siten jatkossa ole samanlaisessa asemassa jätehuollon järjestämisen kannalta, vaan eriytyvät toisistaan.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp Vastalause

Hallitus perustelee esitystään sillä, että lakimuutos selkiyttää nykyistä lainsäädäntöämme. Kuitenkin moni kuntakentän lausunnonantaja on tuonut esiin, että nykysisältöisen lain soveltamiseen kunnissa ei ole noussut esiin sosiaali- ja terveydenhuollon osalta tulkintaepäselvyyksiä. On siten epäselvää, mikä on se ongelma, johon hallituksen esityksellä pyritään vastaamaan, jos jäte-lakia on pidetty selkeänä. Sen sijaan nyt esitettävät muutokset voivat hallituksen esityksen omienkin perustelujen mukaan johtaa uusiin tulkintaepäselvyyksiin, kun ehdotus vain siirtää nykyistä vastuunjaon rajaa, mutta ei vähennä siihen liittyvää tulkinnanvaraisuutta. Myös useat esityksestä lausunnon antaneet tahot ovat arvioineet, ettei lakimuutos selkiytä vastuunjakoa yksityisten ja julkisten toimijoiden välillä, vaan pikemminkin aiheuttaa uusia tulkintaerimielisyyksiä. Muutoksella on myös markkinoiden avaamisen kannalta vähäinen vaikutus. Vaikutus pienten erityisten jätteenkuljetusyritysten kannalta muutos voi olla jopa negatiivinen, koska todennäköistä on esimerkiksi kuljetusurakoiden siirtyminen pieniltä kuljetusyrityksiltä suuremmille. Valtakunnallisesti toimiville sote-yrityksille voi olla helpointa tilata tarvitsemansa jätehuoltopalvelut yhdeltä valtakunnallisesti toimivalta jätehuoltoyritykseltä.

Emme tue esitystä siltä osin, kun se rajaa kunnan vastuuta jätehuollosta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 32 §:n 1 ja 2 momentti, 86 §:n 3 momentti sekä siirtymäsäännös poistetaan. (Vastalauseen muutos-ehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

~~Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:~~

~~1) kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvä jäte, mukaan lukien pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa eikä vankilassa, puolustusvoimien majoituskasarmissa, vastaanottokeskuksessa tai muussa vastaavassa laitosasumisessa syntyvä jäte;~~

~~2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;~~

~~3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, jonka keräämisestä kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa liikehuoneiston haltija ja kiinteistön haltija ovat sopineet;~~

~~4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisesti putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.~~

~~Kunnan on lisäksi järjestettävä:~~

~~1) 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetussa toiminnassa syntyvän saostus- ja umpisäiliölitterteen jätehuolto;~~

**Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp
Vastalause**

~~2) 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnan vastuulle kuuluvan kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely;~~

~~3) maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä.~~

86 §

Virhe ja hinnanalennus

~~Tässä pykälässä säädetystä ei saa sopimuksin poiketa kiinteistön haltijan vahingoksi, jos kysymys on 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti kunnan vastuulla olevasta, kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvästä jätteestä.~~

~~Lain 32 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2026. Jätteen haltija saa kuitenkin jo mainittua ajankohtaa aiemmin järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa tai vankilassa, puolustusvoimien asuinkasarmissa, vastaanottokeskuksessa tai muussa vastaavassa laitosasumisessa syntyvän jätteen jätehuollon tällä lailla muutettavan lain 28 §:n mukaisesti ilmoittamalla siitä kirjallisesti kunnalle vähintään kuusi kuukautta ennen jätehuollon järjestämisen aloittamista.~~

Helsingissä 27.11.2024

Pinja Perholehto sd
Marko Asell sd
Johan Kvarnström sd
Krista Mikkonen vihr
Mai Kivelä vas